

terra, vert; un *pot* de terra, pintat de blau», «petits *pots* de terra verts, ab engüent blanc, enbolchats ab cotó» en inventaris de Torredembarra de 1430, i d'altres; «*pot*: per lo *pot* de terra» en el *Dicc. de Rims* de Jacme Marc (1471, 2030).

Casualment són encara més antics uns docs. d'Aragó, val a dir que de la zona alt-aragonesa: «de alio qui remanet comparent 12 *potos* de oleo per a sanctum Andream de Fanlo» a. 1134 (*Cart. de Fanlo*, 118); i, amb l'arcaica diftongació de tipus alt-aragonès, un pa-
gès a qui lloguen una vinya haurà de pagar «tres *puatos* de oli», doc. de Santa Cruz de Jaca, de 1271 (Nav. Tomás, *Doc. Ling. Alto Aragón*, 19.14).

No cal dir que abunda la documentació catalana posterior, p. ex.: «dos *pots* de sabó almescat --- e un *potet* de bàsem» a. 1462 (en inv. dels béns del Príncep de Viana, *CoDoACA* xxvi, 258); el diminutiu figura també en JRoig: «Lo seu caxó / ple d'ampolletes, / escudelles / e barralets, / ab mil *potets*: / tot ho trenquí, / e li prenguí / sos ornaments / ---» (20) (*Spill*, 3072). Fins avui és mot d'ús general, i molt popular en tot el territori de la llengua, pertot pron. *pót* amb oberta, fins als extrems N. i S. Per ex. el diminutiu, usat en l'explotació forestal valenciana: subjectats als grans arbres dels vastos pins de Valldigna «hi posen un *potét* que ampoma ('copsa, cull') la resina» (Benifairó, 1962).

En la Romània és essencialment un mot peculiar del català i el gallo-romànic. L'oc. *pot* «pot, vase sans anse» i «mesure de vin qui contenait deux pintes» (20) (*TdF*) es documenta abundantment en textos (quasi tots prosa) ja dels Ss. xiv i xv, provinents de l'Erau, l'Orlhagués, el Carcí i costa provençal; i avui sembla ser bastant general, en la mesura que no en limita l'ús, cap al SO., l'homonímia amb *pót* 'llavi', d'origen diferent (veg. *PETÓ*). I els derivats *potier* 'gerrer, terrisser', *potaria* 'terrisseria' i 'conjunt de pots (de metall etc.)' ja en el S. XIII (junt amb altres derivats *PSW* vi, 489-491; cf. Rayn. iv, 617). El fr. *pot* 'olla', 'tupi' etc. és un mot universal i bàsic de la llengua, documentat des dels orígens. Però no hi ha cap raó per creure que hi sigui més antic i més autòcton que en cat., llengua d'oc i alt-aragonès, car més aviat és a l'Alt Aragó on trobem la més antiga documentació romànica.¹

En tot cas no hi ha cap motiu per afirmar que a la Romània hi hagi estat aportat pels francs, i que a l'oc. i cat. s'hi hagi estès des del francès del Nord. El resum de la qüestió, donat per Bloch, és assenyat, i com que reflecteix l'opinió comuna entre els romanistes i germanistes (Meyer-Lübke, *REW*, 6705; Gamillscheg, *EWFS*; Kluge etc.) és bo de transcriure'l: «Latin populaire **POTRUS*, mot à redoublement expressif, qu'on restitue d'après *potus* de Fortunat (vi^e siècle), mais sur l'origine duquel on ne sait rien; attesté également dans les langues germaniques et celtiques, où il paraît venir du français; anc. prov. *pot*; rare ailleurs, sauf sous des formes empruntées au gallo-roman».

Apartant-se d'aquest acord, Wartburg canvià totalment aquest article en la seva edició pòstuma del

Bloch, imposant-li una tesi quasi del tot oposada: mot originari de Renània, «*POTR-* a passé à la langue des francs quand ils s'établirent dans la région des Trèves [?], et il a été apporté par eux en Gaule». Ac-
titud que a penes es pot comprendre si no tenim en compte els prejudicis pangermanistes de Wartburg —ajudant-hi potser el moment de la nova edició, 1950—; car fins i tot Frings diu el contrari,² i Gamillscheg ni tan sols en diu un mot enllac en *Romania Germanica*.

El que és cert és que el mot és bàsicament foraster en castellà, no sols perquè *poté* no apareix en fonts del centre d'Espanya fins a 1626, sinó perquè en castellà comú va alterar-se en *bote* (per influència de la família de *BOT*, cast. *botijo* etc. i *botica*) —forma en la qual és més antic, però no abans de 1490—, alteració que ja és indicatiu d'introducció forastera, i ha quedat designant atuell de caràcter comercial, per guardar medicines, conserves etc. A l'Aragó es troba abans i en la forma *poté*, ja en un inv. de 1373.

Una demostració rotunda que en castellà va entrar-hi des del català o el gallo-romànic, ens la proporciona el fet que, tenint ò oberta originària —car si hagués estat tancada, el fr. i l'oc. n'haurien fet **pout*— la vocal no s'ha diftongat en castellà, ni en cap dels seus dialectes, fora del cas de *puatos* en el citat doc. docentista de Jaca, que fa creure que l'àrea originària del mot devia incloure fins a les altes valls aragoneses, però res més. Potser també va entrar aviat *poté* a Astúries (almenys al llarg de la costa: Colunga, Lluarca, *DECH* iv, 643, n. 1) i Múrcia; i en gallego-portuguès disminueix la sospita d'estrangeria, no oposant-s'hi allà la falta de diftongació, i tenint-hi el mot una *p-* en la forma portuguesa, i l'objecte, un ús no sols comercial; però tampoc allà hi ha documentació antiga, i la geografia induïx a creure que també hi és importat.

En basc s'ha estès bastant, i com a nom d'atuell d'ús pastoral o rústic: *potiu* (plural *potuak*) 'got o tupí de fusta', *potó* que a Navarra és 'escudella, grossa tassa' i a Guipúscoa 'portacots', *potor* «cuenco con mango» (Azkue), cast. d'Àlaba *potorro* 'saler a l'antiga' (Baráibar), veg. la llista d'il·lustracions i descripcions folklòriques que n'aplega Krüger (*Hochpyr*. A, II, 240, n. 10). No cal dir que no pot ser mot euskèric, com ho indica també ja la *p-* inicial. En cèltic el dic-
tamen de Thurneysen és rotund: «El ky. i còrn. *pot*, bretó *pod*, *pot*, *pout*, m., iri. mj. *pata*, iri. mod. *pota*, gaèlic *poit*, *poite*, f., i llurs derivats, són tots ells man-
llevats: cosa demostrada, quant a l'iri. i gaèlic per la *p-* inicial, i per al britònic, pel fet que la -*rt-* hi està representada per -*t-*» (*Keltorum*., 74).

Pel germànic el mot es va estendre bastant, però no pel Sud ni centre d'Alemanya, ni en gòtic etc., i la documentació que n'hi ha és relativament moderna: Kluge donava *pot* 'tupí, olleta' («topf») com a baix-alemany, només dins Alemanya, neerl. *pot*, angl. *pot* (només des de 1200) i esc. *pottr* (només des de 1300) id.; després se n'ha trobat alguna dada més: a Colònia ja el 1170, neerl. mj. *pot(t)*, i alguna cosa en anglo-